

Medlemsbrev

Nr 2 • DEC 2020

Sveriges Gerontologiska Sällskap

Ordförande har ordet

Bäste medlem,

Nu är det dags att börja summera ett minst sagt annorlunda år för oss alla, där äldre och åldrandefrågor stått i fokus på ett speciellt sätt och av en allt annat än önskvärd anledning. Det är nu av största vikt att vi som har intresse av och kompetens inom området gör vår röst hörd, och bidrar med våra kunskaper i arbetet med att åtgärda de brister som blivit uppenbara i samband med pandemin. Även om det är naturligt att summera i slutet av ett år, så är detta nyhetsbrev "bara" ett i raden av flera kommande nyhetsbrev. SGS samt våra medlemmars arbete kring åldrandefrågor är betydelsefullt, före, under och bortom pandemin - när vi återgår till det nya normala.

Vi vill därför med detta nyhetsbrev ge några tillbakablickar, men också berätta om pågående aktiviteter och glimtar av sådant som ligger framför. Låt oss börja med några tillbakablickar. I våras flyttade vi som tidigare nämnts fram vår Gerontologidag, med tanken att den skulle kunna ordnas innevarande höst istället. Med hänsyn till rådande omständigheter valde vi under hösten istället att spela en kort version av den prisföreläsning som Marta Szebehely skulle ha hållit på Gerontologidagen. Vi är tacksamma för att detta kunde ske genom mycket gott samarbete med Marta och att den nu finns tillgänglig på vår hemsida. Vi har börjat fundera kring nästa års Gerontologidag, och den kommer att planeras på ett Corona-anpassat sätt för att säkerställa att vi inte behöver ställa om ytterligare

en gång. Vi återkommer med mer information om detta efter nyår.

Under hösten har vi också inlett samtal med Svensk Geriatrisk Förening, som vi samarbetat med längre tillbaka i tiden. Vi har ett gemensamt intresse i flera frågor, och båda föreningarna ser fördelar med ett samarbete. Dialogen fortsätter i vår, och vi hoppas att kunna presentera mer konkreta idéer nästa år, eventuellt kring en framtida konferens.

Många studier har försenats under Covid-19, då det inte varit möjligt att genomföra studierna såsom det var tänkt. Men glädjande nog har många forskare också tagit chansen och startat studier med fokus på äldre personers situation och åldrande i ljuset av pandemin, och några goda exempel på detta finns längre fram i detta nyhetsbrev. Vi tackar särskilt för dessa bidrag till vårt nyhetsbrev, och välkomnar ytterligare idéer från dig som medlem, kring stort som smått, för våra nyhetsbrev men inte minst vår verksamhet.

**Sofi Fristedt,
Ordförande, SGS**

Sveriges Gerontologiska Sällskap

Ordförande Sofi Fristedt
Jönköping university
Häslöghögskolan
Box 1026
55111 Jönköping
E-post: sofi.fristedt@ju.se

www.sgs.nu

Sekreterare Joy Torgé
Jönköping university
Häslöghögskolan
Box 1026
55111 Jönköping
E-post: info@sgs.nu

Sekreteraren har ordet

Bäste medlem,

Nu är år 2021 i full gång. Decembermedlemsbrevet, som ni märker, är försenad men jag hoppas ni har förståelse för detta. Vi har fått in några projektbeskrivningar om pågående projekt relaterade till covid-19, som våra medlemmar bedriver. Men ni har också märkt att det finns intresse för att sprida övriga typer av projekt, t.ex. projekt från verksamhet. Har ni idéer om någonting som ni vill sprida till medlemmar, tipsa gärna oss i styrelsen!

Joy Torgé
sekreterare, SGS

Kassören har ordet

Bäste medlem,

Årsavgiften för att vara medlem i SGS är 300 kr eller 250 kr för pensionärer och studenter.

I medlemskapet ingår:

- Information i form av mailutskick om föreningens verksamhet samt tips på konferenser, kurser, publikationer
- och nya avhandlingar.
- Fritt inträde eller subventionerade avgifter till de evenemang som föreningen anordnar.
- Gratis prenumeration på tidskriften ÄLDRE i CENTRUM.

Tipsa gärna vänner och bekanta som är intresserade av äldre frågor om vår verksamhet.

Det är enkelt att bli medlem. Gå bara in på vår hemsida www.sgs.nu under fliken medlemskap och registrera dig.

Varmt välkommen som medlem.

Anna Olaison
Kassör, SGS

Marta Szebehelys prisföreläsning på YouTube

Med anledning av att SGS-dagen 2020 ställdes in så finns det nu som "ersättning" en inspelad kortare prisföreläsning med Marta Szebehely, 2019 års vinnare av Stora Gerontologipriset. Du hittar filmen på vår hemsida sgs.nu under "Seminarier och konferenser". Den leder till en YouTube-länk.

Vi har fått förfrågningar om föreläsningen går att dela till andra, t.ex. kollegor och studenter. Då föreläsningen är Open Access är det fritt att sprida, t.ex. för utbildningssyfte. Men vi uppskattar om du då också nämner att filmen är producerad av Sveriges Gerontologiska Sällskap.

Genom att prenumerera på vår YouTube-kanal **SGS Sveriges Gerontologiska Sällskap** får du också notiser vid framtida videos.

Pågående projekt om Covid-19

Under hösten 2020 har vi frågat våra medlemmar om de håller på med projekt relaterade till Covid-19. Här nedan kommer information om pågående projekt. Önskas kontakt med dessa forskare om sina projekt, hänvisar vi er till kontaktpersonerna med angivna epost-address.

Vardagen på särskilda boenden under Coronapandemin utifrån sköra äldre personers perspektiv

Dr. Med vet Qarin Lood¹, Professor Maria Haak (maria.haak@hkr.se)², Professor emerita Synneve Dahlin Ivanoff¹

¹Sahlgrenska Akademin, Göteborgs universitet

²Högskolan Kristianstad

Personer som bor på särskilda boenden har under rådande pandemi pekats ut som en av de mest utsatta grupperna för Covid-19, eftersom de på grund av sin fysiska skörhet riskerar att bli väldigt sjuka eller dö av sjukdomen. Hur restriktionerna för att minska smittspridning på särskilda boenden har påverkat vardagen för dessa personer vet vi dock väldigt lite om. Därför genomförde vi under juni månad en intervjustudie med 10 personer som bor på ett särskilt boende i Göteborg. Boendet hade, precis som alla andra särskilda boenden i Sverige, haft besöksförbud sedan i mars och en stor del av de aktiviteter som brukade erbjudas för de som bodde där hade ställts in. Intervjuerna analyserades med tematisk innehållsanalys för att få fram en tematisk struktur över vad det innebar att bo på ett särskilt boende under pandemin. Analysen visade att boendet upplevdes som en bubbla som skyddade de äldre personerna från att bli smittade av viruset och gjorde det möjligt för dem att upprätthålla vardagliga rutiner. Bubblan representerade däremot också en negativ avskärmning från omvärlden, och de äldre personerna kände sig isolerade, utlämnade till andra och som att de hade förlorat det som gav livet mening. På grund av sin höga ålder tog de en dag i taget, och var inte direkt rädda för att bli smittade av viruset, men det fanns en stark önska att isoleringen skulle brytas så snart som möjligt. Detta resultat bidrar med en förståelse för hur pandemin upplevs av de personer som pekats ut som de mest utsatta och viktigast att skydda från smitta. Att de själva kanske inte är rädda för smitta har hamnat i skymundan, och frågan är vad som är viktigast; att skyddas från ett virus som kanske kan ta död på dig? Eller att få leva det liv du vill leva de veckor eller månader du har kvar?

Projekt, forts.

Mobil Närvård i hemmet med hemsjukvårdsläkare

Catharina Gillsjö (catharina.gillsjo@his.se)¹, Lina Hovlin (lina.hovlin@his.se)¹

¹Högskolan i Skövde

På Högskolan i Skövde pågår ett doktorandprojekt som just nu samlar in data kring erfarenheter av Vårdmodellen Mobil Närvård i hemmet med hemsjukvårdsläkare, där delar av datainsamlingen berör Covid-19. Vårdmodellen Mobil Närvård Skaraborg är utvecklad för att patienter med komplexa och långvariga hälsoproblem skall få en samordnad, kontinuerlig och gränsöverskridande vård. Mobil närvård har sin utgångspunkt i personcentrerad vård och målet är att patienten ska känna sig trygg och säker i sammanhanget, och att vården känns 'sömlös'. Ytterligare ett fokus i vårdmodellen är att skapa kvalitetsvinster genom att behov- och situationsanpassa vården och därigenom skapa effektivitet. Teamen i modellen är tvärprofessionella i syfte att ska skapa kontinuitet i vården för både patient och närstående. Vårdmodellen består av tre delar: Mobil närsjukvårdsteam, Mobil hemsjukvårdsläkare och Palliativt team. Den aktuella studien genomförs i inriktningen Mobil hemsjukvårdsläkare där läkaren som är anställd av primärvården arbetar i team tillsammans med kommunal hälso- och sjukvårdspersonal. Den pågående datainsamlingen sker i nuläget genom intervjuer tillsammans med sjuksköterskor och läkare som arbetar i vårdmodellen. Deltagarna får svara på frågor kring hur de erfarar att det är att arbeta inom vårdmodellen, men också vilka erfarenheter de har kring Covid-19, och om pandemin har påverkat deras arbete. Preliminära resultat visar att olika team har påverkats i olika uträkning av Covid-19. Hälso- och sjukvårdspersonal uppger att pandemin medfört förändringar av det egna arbetet, samarbetet med andra professioner och i inverkat på deras patienters välmående.

Till våren finns förhoppningar om att kunna göra datainsamling, både kvalitativt och kvantitativ, med äldre personer i hemsjukvård och deras närstående kring deras erfarenheter av vårdmodellen, och hur Covid-19 har inverkat på den vård som givits och deras välmående

Att tillhöra riskgruppen – Coronapandemins konsekvenser för äldres hälsa och vardag

Marianne Granbom (marianne.granbom@med.lu.se)¹, Maya Kylén¹, Sofi Fristedt¹, Oskar Jonsson¹ & Gunilla Carlsson¹

¹ Centre of Ageing and Supportive Environments (CASE), Lunds universitet

Att Covid-19 framförallt ger allvarliga konsekvenser för äldre personer har nog inte undgått någon. Men hur är det egentligen att tillhöra en riskgrupp? Vilka konsekvenser har rekommendationerna om att hålla sig hemma och undvika sociala kontakter fått för äldres hälsa, livskvalitet och möjlighet till en aktiv vardag? Vid Lunds universitet pågår just nu en intervjustudie, "Att tillhöra riskgruppen – Coronapandemins konsekvenser för äldres hälsa och vardag" som söker svar på dessa frågor.

Projekt, forts.

Vid två intervjutillfällen (april och juni) har 17 deltagare som är 70 år eller äldre beskrivit hur deras vardag har förändrats, hur de har hanterat dessa förändringar samt hur deras hälsa och välbefinnande har påverkats. Resultaten visar hur heterogena gruppen är. Många bär på känslor av oro och osäkerhet men tycker också att de har mycket att vara tacksamma för – situationen kunde ha varit mycket värre. Vardagen har förändrats genom inställda föreningsaktiviteter, drastiskt minskat umgänge med vänner och familj, stor del av dygnets timmar är inomhus och när man är ute iaktas största försiktighet. Grundläggande vanor såsom mat- och sovvanor var oförändrade för de allra flesta, även om undantag fanns. Att inte längre umgås på det sätt man var van vid med familj och vänner beskrev de flesta som den största utmaningen. Flera av deltagarna hade dock börjat att använda digital teknik i större omfattning för att kunna upprätthålla sociala kontakter. För de personer som fortfarande förvärsarbetade (fem personer i vår undersökning) påverkades inte bara vardagen utan också privatekonomin drastiskt.

Just nu håller forskarna på att slutföra en artikel utifrån intervjuerna i april samt att analysera skillnader mellan den första och andra intervjun. Vi vill undersöka hur deltagarna anpassat sig för att kunna leva med restriktionerna under en längre tid, säger Maya Kylén som är en av forskarna i projektet. Intervjuerna görs digitalt och snart är det dags för ytterligare en intervjuomgång. I slutet av november planeras nästa intervjuomgång, då med fokus på lättnaderna i restriktioner kring äldre, ökningen av samhällssmitta samt tankar inför julens, vanligtvis sociala aktiviteter. Vi kommer fortsätta följa upp med intervjuer under en lång tid framöver, avslutar Maya Kylén.

Åldrande och vardagsliv under Coronaepidemin

Torbjörn Bildtgård (torbjorn.bildtgard@socarb.su.se)¹, Peter Öberg²

¹ Institutionen för Socialt Arbete, Stockholms universitet

² Högskolan i Gävle

Social exkludering har definierats som "the inability to participate in the normal relationships and activities, available to the majority of people in a society, whether in economic, so-cial, cultural or political arenas" (Levitas et al. 2007, s 7). Det är inte svårt att se att åtgärderna som vidtagits mot coronapandemin riskerar att bidra till social exkludering av äldre. Mycket av diskussionen om coronavirusets framfart har fokuserat äldre som riskgrupp och initiativ har tagits för att skydda dem. Men initiativ som syftar till att skydda äldre medicinskt från smitta bidrar samtidigt till att socialt isolera dem. I Folkhälsomyndighetens rekommendationer till äldregruppen framgår att personer i åldrarna 70+ bör begränsa sina nära kontakter och stanna hemma så mycket som möjligt, och mycket av den efterföljande diskussionen i media har belagt äldre med ansvar för att inte belasta sjukvården. För äldre som följer dessa rekommendationer är det svårt att delta i samhällslivet på lika villkor, t.ex. som konsument, arbetstagare (flera 70+ arbetar fortfarande), som medlemmar i civilsamhället (t.ex. i föreningsliv) eller i sociala nätverk – inte minst i de familjenätverk som ofta är äldres viktigaste form för social integration.

Ensamhet och inaktivitet är konsekvenser av social exkludering som ofta associeras med äldre, oberoende av Corona. Antagandet om att isoleringen bidrar till äldres ensamhet märks i att det civila samhället möter upp genom att erbjuda samtalsstöd till äldre över internet och telefon. I Folkhälsomyndighetens rekommendationer är det oklart hur länge äldre kommer behöva hålla sig isolerade men i skrivande stund verkar det inte orimligt att "isoleringen" kommer ha pågått ett år eller längre innan den avslutas. För flera äldre representerar det en betydande del av deras återstående liv.

Projekt, forts.

I samhällsdebatten beskrivs äldre i huvudsak som objekt för myndigheternas strategier, som en riskgrupp för olika åtgärder och i termer av insjuknade och avlidna, men hur upplever äldre människor själva situationen? Äldres egen röst och perspektiv saknas. Hur har äldre människor förändrat sina vardagsliv under krisen och hur har deras mentala och fysiska välbefinnande påverkats? Torbjörn Bildtgård (Stockholms universitet) och Peter Öberg (Högskolan i Gävle) har i maj-juni 2020 genomfört en enkätstudie med avsikt att undersöka Coronapandemins konsekvenser för äldres vardag, sociala nätverk och välbefinnande. Den icke-representativa enkätstudien, som riktade sig till personer i åldrarna 70+ som bor i Sverige, besvarades av 1925 respondenter. Närmare 400 respondenter meddelade att de var villiga att ställa upp för en uppföljande intervjustudie, som ännu inte genomförts. Inga medel har ännu sökts för studien och inga resultat finns ännu publicerade.

Referens

Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E. & Patsios, D. (2007). The Multi-dimensional Analysis of Social Exclusion. Bristol: Department of Sociology and School for Social Policy, University of Bristol.

Övriga pågående projekt

Unikt projekt i gemensamt multifunktionshus

Mona Wikland (mona.wikland@gavle.se)¹

¹ Gävle kommun, Utveckling & stöd, Välfärd Gävle

Om några år kommer förskolebarn, elever, äldre på omsorgsboendet och andra att kunna umgås och äta lunch tillsammans i Gävle. I nya stadsdelen Södra Hemlingby bygger Gävle kommun ett multifunktionshus för ökad gemenskap, lägre resursförbrukning och minskade kostnader.

I Södra Hemlingby strax utanför centrala Gävle växer en helt ny stadsdel fram med lägenheter, radhus, parhus och villor. Här ska också byggas ny förskola, en grundskola upp till sjätte klass och ett nytt vård- och omsorgsboende. Från början var de planerade att byggas på intilliggande tomter. Men 2016 föddes idén om att samutnyttja vissa lokaler mellan verksamheter som har flera liknande behov. Istället för att uppföra och driva tre personalrum, tre kök och tre matsalar beslöt kommunen sig istället för att bygga ett gemensamt hus där alla verksamheter kunde samsas, inklusive en fullstor idrottshall.

Olika förutsättningar, kulturer, uppfattningar och attityder präglar människor och kan komma att påverka beteenden. Därför beslutade kommunen att tillsätta projekt som bland annat undersöker hur man ska kunna samverka och samarbeta över gränserna.

Mejla gärna till oss!

Vi sprider gärna aktuell information, t.ex. om kurser till våra medlemmar via mail. Hör av dig till oss om du har någon information som du vill att vi förmedlar.

Mejla oss på info@sgs.nu

Följ oss på

Twitter: @sgs_nu

Facebook: <https://www.facebook.com/sverigesgerontologiskasallskap/>